

מהלך צבאי נגד איראן: ההיבט האיראני

אפרים קם

אין ספק שהאיראנים מודאגים לאחרונה מהאפשרות של פעולה צבאית נגד אתרי הגרעין שלהם. אמנם כלפי חוץ הם מנסים להקריין ביטחון עצמי, וטוענים כי מהלך צבאי באיראן אינו צפוי משום שארצות הברית וישראל מבינות היטב כי מהלך כזה ייכשל מול הנחישות ויכולת התגובה של איראן. ואולם העיסוק האינטנסיבי של האיראנים בסוגיה זו, האיומים הרצופים שהם משמיעים כלפי ארצות הברית וישראל, צעדי ההכנה שהם נוקטים כדי לקדם פעולה צבאית – כל אלה מעידים כי הם מייחסים חשיבות רבה לתרחיש זה.

החשש של איראן מפעולה צבאית

מאז תחילת שנות התשעים האיום מצד ארצות הברית נתפס כאיום הראשון במעלה בעיני איראן, מה גם שבו בזמן הצטמצמו מאוד האיומים מצד עיראק ורוסיה כלפיה. ההנהגה האיראנית חוששת כי ארצות הברית פועלת בהתמדה להפיל את המשטר האסלאמי בטהראן, למנוע את התחזקותו האסטרטגית והצבאית, להחליש אותו מבחינה כלכלית, לבודד אותו במישור המדיני ולהציב אתגר למהפכה האסלאמית. המשטר האיראני חושש כי לשם השגת מטרות אלה לא תירתע ארצות הברית מביצוע מהלך צבאי נגד איראן – בעיקר נגד אתרי הגרעין שלה – כאשר יחסי הכוחות הצבאיים בין השתיים ברורים לו.

ההתערבות הצבאית של ארצות הברית בעיראק ובאפגניסטן השפיעה מאוד על תפיסת האיום האמריקני בעיני איראן. מצד אחד הביאה, ההתערבות להצבת כוחות אמריקניים גדולים בגבולות איראן, והאיראנים ראו בהפלת המשטרים בכוח בשתי המדינות הללו מסר המכוון גם כלפיהם. ממשל בוש הודיע שוב ושוב כי אינו פוסל את האופציה הצבאית כלפי איראן, אם לא יעצרו האופציות האחרות את תכנית הגרעין שלה. הממשל גם דאג להדליף מפעם לפעם ידיעות על הכנות ועל תכנונים לביצוע מהלך צבאי נגד איראן. עקב החשש מפעולה אמריקנית

ד"ר אפרים קם, חוקר בכיר, סגן ראש המכון למחקרי ביטחון לאומי

הקפיאה איראן ב־2003 את המרכיב הצבאי בתכנית הגרעין שלה. מצד אחר כמה גורמים צמצמו את החשש האיראני. הסתבכות ארצות הברית בעיראק מגבילה את חופש הפעולה הצבאי שלה כלפי איראן, ומעניקה למשטר האיראני יכולת תגובה מסוימת כלפי הכוחות האמריקניים בעיראק ובאפגניסטן. על כך הוסיפו התבטאויות של אישים בכירים במערכת הביטחון בארצות הברית, שהשתמעה מהן הסתייגות מפעולה צבאית נגד איראן.

בד בבד עם האיום האמריקני גם האיום הישראלי מעסיק את המשטר האיראני. ישראל נתפסת בעיניו כמעצמה אזורית בעלת עוצמה צבאית ניכרת, יכולות אסטרטגיות וזרוע ארוכה – גם עם חולשות – הנתמכת על ידי ארצות הברית ועלולה להפתיע. בראיית המשטר האיראני, ישראל חותרת למנוע ממנו הגעה להגמוניה אזורית, תוך כדי שיתוף פעולה עם ארצות הברית ועידודה לפגוע באיראן. במוקד האיום מצד ישראל מצוי החשש של איראן מפני פעולה צבאית ישראלית, בשיתוף ארצות הברית או בתיאום עמה, נגד מתקני הגרעין באיראן. החשש באיראן מפעולה של ישראל מוזן בהתמדה מרצף של התבטאויות מפורשות מפי אישים ישראלים בכירים בדבר הצורך לעצור את תכנית הגרעין של איראן גם באמצעות פעולה צבאית, אם ייכשלו המאמצים המדיניים להשעייתה.

על רקע זה חלו כנראה במשך הזמן עליות וירידות בחומרת החשש האיראני מפעולה צבאית, מצד ארצות הברית או ישראל, שהושפעה בין השאר מעצמת הסימונים המעידים על פעולה מתוכננת כזו. ככלל, נראה כי החשש מפעולה מצד ארצות הברית הגיע לשיאו ב־2003 והצטמצם בהדרגה לאחר מכן, בעיקר עקב השפעת השיקול העיראקי על הממשל האמריקני.

ואולם מותר להניח כי דווקא לאחרונה גבר שוב החשש של איראן מפעולה צבאית – אולי מפעולה של ישראל יותר מאשר מפעולה של ארצות הברית. תרמו לכך כמה סיבות:

1. ריבוי המגעים בשנה האחרונה בין וושינגטון לירושלים, ברמות הבכירות ביותר, בהיקף חסר תקדים (שני ביקורי הנשיא בוש ושני ביקורי ראש המטות

בראיית המשטר האיראני, ישראל חותרת למנוע ממנו הגעה להגמוניה אזורית, תוך כדי שיתוף פעולה עם ארצות הברית ועידודה לפגוע באיראן

המשולבים של ארצות הברית בישראל וכן ביקורי ראש הממשלה, שר הביטחון והרמטכ"ל בווינגטון), וכאשר ברור שהסוגיה האיראנית תפסה מקום מרכזי בשיחות אלה.

2. התקיפה המוצלחת את המתקן הגרעיני בצפון סוריה בספטמבר 2007, שמותר להניח כי המשטר האיראני ראה בה חזרה כללית לקראת פעולה באיראן, מה גם שהנשיא בוש הצהיר במפורש שהפעולה היא מסר גם כלפי איראן. נראה כי האיראנים הוטרדו גם מהעובדה שכמעט לא היו

מדינות – גם לא מדינות ערביות ומוסלמיות – אשר גינו את הפעולה או הסתייגו ממנה.

3. סימנים מעידים נוספים להכנות לפעולה צבאית באיראן, כדוגמת הדיווח על התרגיל המקיף שערך חיל האוויר של ישראל במזרח הים התיכון – לפי ההערכה, כתרגיל לתקיפה באיראן.

צעדיה של איראן: כיצד להרתיע?

בשל חששות אלה איראן נוקטת בשנים האחרונות שורה של צעדים, כמה מהם מעשיים וכמה מהם מילוליים, במגמה להרתיע את ארצות הברית ואת ישראל מביצוע פעולה צבאית באיראן. בעניין זה איראן ניצבת בפני קושי ניכר: כיצד להרתיע מעצמת-על כארצות הברית ומדינה בעלת עוצמה צבאית מתקדמת כישראל מלבצע את המהלך הצבאי, אם יחליטו עליו, מה גם שארצות הברית ביצעה בשנים האחרונות מהלכים נרחבים בעיראק ובאפגניסטן. הקושי נובע בין השאר מכך שלמרות גודלם של הכוחות המזוינים האיראנים – הגדולים במזרח התיכון במונחים של כוח אדם ומספר העוצבות – יכולותיהם הצבאיות הקונבנציונליות מוגבלות יחסית. נקודת התורפה העיקרית שלהם היא איכות מערכות הנשק, שרבות מהן מיושנות מאוד, מתקופת השאה. ארצות הברית ומדינות אירופה אינן מספקות לאיראן נשק בכמויות משמעותיות מאז המהפכה. רוסיה, ובעבר סין סיפקו לאיראן מערכות נשק חדישות יחסית, ואולם מאמצע שנות התשעים נחתמו ביניהן עסקות נשק מוגבלות בלבד. תעשיית הנשק האיראנית מתרחבת באורח מרשים, ואולם רוב מוצריה אינם איכותיים.

עקב חולשה זו, מבחינה צבאית טהורה, אין לאיראן יכולת מספקת להתמודד עם התקפה על מתקני הגרעין שלה. היא יכולה להגיב על התקפה כזו, ואולם גם יכולת התגמול שלה מוגבלת, ואם תנסה לפגוע במטרות אמריקניות, היא עלולה להיפגע הרבה יותר מן התגובה של ארצות הברית.

לאור בעייתיות זו איראן מדגישה במיוחד את מרכיב ההרתעה הטמון ביכולותיה. המסר שהיא מבקשת להקרין, מפי בכירים איראנים, הוא מסר כפול: 1. הסיכוי של ביצוע פעולה צבאית נמוך מאוד. ארצות הברית יודעת שהיא תשלם מחיר יקר על התקיפה, והיא זקוקה לישראל לצורך הפעולה; וישראל פגיעה מאוד עקב שטחה הקטן והימצאותה בטווח הטילים האיראניים. 2. אם בכל זאת תותקף איראן, תהיה תגובתה מקיפה, מהירה ומוחצת, ותכלול גם שימוש ביכולות שטרם פורסם עליהן.

- אִישִׁים באִירָאן גַּם מִפְרָטִים מֵה תִּהְיֶה תְּגוּבָתָהּ אִם תּוֹתֵקָה:¹
1. מרכיב מרכזי בתגובת איראן יהיה שימוש נרחב בטילים וברקטות – הן נגד ישראל והן נגד בסיסים וכלי שיט של ארצות הברית במפרץ. בו בזמן איראן יכולה ומתכננת לתקוף את ישראל במטוסי קרב.
 2. איראן לא תגביל את תגובתה, ותפגע באינטרסים של התוקף ברחבי העולם.
 3. אם ארצות הברית תהיה התוקפת, תפגע איראן בכוחותיה המוצבים בעיראק ובאפגניסטן. כל הבסיסים האמריקניים במזרח התיכון נמצאים בטווח הטילים האיראניים.
 4. אם ישראל תהיה התוקפת, ינחיתו עליה העולם המוסלמי והעולם השיעי (במשתמע חזבאללה) מכה קשה.
 5. איראן תפעל – גם באמצעות פיגועי התאבדות – כדי לסגור את מצרי הורמוז, לשבש את זרימת הנפט מהמפרץ ולהביא להעלאת מחיר הנפט ל-250 דולר לחבית.
 6. איראן תפעל נגד כל מדינה שתאפשר לארצות הברית להשתמש בשטחה לשם התקפה על איראן.
 7. אם תתקוף ארצות הברית את איראן, תפגע איראן גם בישראל.

מרכיב מרכזי בבניית המענה האיראני למהלך צבאי הוא "ארגון ההגנה הסבילה".² למרות שהאיראנים מעריכים שהסבירות של פעולה צבאית אמריקאית נרחבת נגד ארצם נמוכה, הם מביאים בחשבון שארצות הברית תנסה לפגוע באיראן ולהביא לשינוי המשטר בה באמצעות תקיפת תשתיות ומתקנים אסטרטגיים, השמדת המתקנים החיוניים לניהול המדינה, שיבוש החיים בה וליבוי תסיסה באוכלוסייה שתערער את המשטר. לשם כך תפעיל ארצות הברית מרחוק אמצעי לחימה חכמים וחימוש מונחה מדויק, בעיקר מהאוויר ומהים, תוך כדי הסתייעות בכוחותיה המוצבים במדינות שמסביב לאיראן.

האיראנים מביאים בחשבון שארצות הברית תנסה לפגוע באיראן ולהביא לשינוי המשטר בה באמצעות תקיפת תשתיות ומתקנים אסטרטגיים

כמענה לתרחיש זה גיבש המשטר האיראני בשנים האחרונות תכנית להיערכות חירום מקיפה, המובלת על ידי "ארגון ההגנה הסבילה". התכנית היא בגדר פרויקט לאומי, שהוקצו לו מאות מיליוני דולרים בשלוש השנים האחרונות. מטרת התכנית היא להשתמש באמצעים לא-צבאיים כדי להגן על המתקנים האסטרטגיים והרגישים בעת מתקפה, ולצמצם את הפגיעות בכח-אדם ובמתקנים, למנוע פגיעה

ביציבות המשטר, לאפשר המשך מתן שירותים לאוכלוסיה במצבי חירום ולנהל מערכת הסברה שתמנע תסיסה בציבור.

לשם עיבוי ההרתעה ויכולת התגובה שלה, הודיעה איראן לאחרונה על שורה של צעדים שנקטה במגמה לשפר את יכולותיה:²

1. איראן פועלת לשיפור מערך הטילים שלה, ובכלל זה הארכת טווח הטילים שברשותה, המגיע כיום לאלפיים ק"מ, פיתוח טילים חדשים מסוגים שונים וארגון מחדש של מערך טילים עצמאי בפקוד משמרות המהפכה. כך הודיע מפקד משמרות המהפכה כי איראן ערכה ניסוי בטיל ימי חדש, יחיד מסוגו בעולם, בעל טווח של 300 ק"מ.

2. איראן משקיעה מאמצים לשיפור יכולת ההגנה האווירית שלה. איראן קבלה מרוסיה את מערכת ה"תור", אך טרם ברור אם תקבל ממנה את מערכת ה-S-300, המתקדמת והיעילה יותר, ואם כן, מתי. לתשומת לב ראוי הדיווח ממקורות מזרח-אירופיים, כי איראן בוחנת, בסיוע יועצים רוסים, את ביצועי מערך ההגנה האווירית שלה, בעקבות כישלון המערך הסורי בעת תקיפת המתקן הגרעיני בצפון סוריה.

עם זאת, אין ספק כי במקרים לא מעטים איראן נוהגת להגזים ולשקר בתיאור יכולותיה, וליחס לעצמה יכולות שאין לה. הדוגמאות האחרונות לכך הן עיבוד המחשב לתמונות של ירי הטילים שביצעה באוגוסט 2008, המידע המטעה אשר פרסמה בנוגע לניסוי שערכה במשגר הלוויינים, וטענתה כי בידיה מטוסי קרב בעלי טווח טיסה של 3,000 ק"מ ללא תדלוק באוויר.

כיצד עלולה איראן להגיב?

קיים מרחק ניכר בין איומיה של איראן להגיב על פעולה צבאית נגדה, שבראש ובראשונה נועדו לצורכי הרתעה והפחדה, ובין מימושם בפועל. כמה מהאיומים אינם ניתנים למימוש – או למימוש בהיקף נרחב – בשל יכולותיה הצבאיות המוגבלות של איראן. איומים אחרים ניתנים למימוש, אך ספק אם תממשם איראן בהיקף משמעותי, עקב שיקולים נגדיים. מכל מקום, צריך להניח כי:

1. איראן אכן תגיב על מהלך צבאי נגדה. קשה להניח שהמשטר האיראני יוכל שלא להגיב על תקיפת מתקני הגרעין שלו, כמו שעשה צדאם חוסין ב־1981.

2. תגובת איראן צפויה להיות מידית, אך מרכיבים שלה עלולים גם להתפרס לאורך זמן.

3. יהיה הבדל בין תגובת איראן לתקיפה מצד ארצות הברית ובין תגובתה לתקיפה מצד ישראל משום שהמשטר האיראני לא יהיה מעוניין להסתבך בעימות נרחב עם ארצות הברית.
4. המשטר האיראני יאמין כי ארצות הברית וישראל יהיו שותפות לביצוע התקיפה, גם אם תתקוף אחת מהן בלבד. משום כך סביר להניח כי אם תתקוף ארצות הברית באיראן, זו תגיב גם נגד ישראל. פחות ברור אם איראן תגיב תגובה חריפה נגד יעדים אמריקניים אם תתקוף ישראל, מחשש להסתבכות עם ארצות הברית, אלא אם יהיו האיראנים משוכנעים שארצות הברית הייתה שותפה פעילה לתקיפה.

לאיראן יש כמה דרכי תגובה אפשריות כלפי ישראל:

ירי מסיבי של טילים מאיראן לעבר שטח ישראל. זו תהיה כנראה דרך הפעולה הנבחרת והמידית של איראן כלפי ישראל, מה גם שאיראן מצהירה במפורש שכך תגיב על תקיפה מצד ישראל. לאיראן יש מאגר של מאות אחדות של טילי שהאב, שטווחם מכסה את כל שטח ישראל. הטיל אינו מדויק, אך איראן צפויה להשתמש בו נגד מטרות שטח גדולות, בעיקר ערים, ואולי תנסה לפגוע גם בכור הגרעיני בדימונה. לישראל יש תשובה סבירה לירי הטילים בדמות מערכת החץ; זו צפויה ליירט את רוב הטילים האיראניים. בהנחה שמערכת החץ תפעל כמצופה, לא יהיה נזקו של ירי טילים האיראניים כבד, גם אם אין לבטלו. צריך לזכור כי לאיראן יש יכולת לוחמה כימית וביולוגית, ואם פיתחה ראשי קרב כימיים או ביולוגיים עבור הטילים, אין להוציא מכלל אפשרות שתשתמש בהם נגד ישראל.⁴ שאלה פתוחה היא אם האיראנים יעזו להשתמש בנשק להשמדת המונים נגד מדינה שהם מאמינים כי ברשותה נשק גרעיני.

שימוש במערך הרקטות של חזבאללה נגד ישראל. איראן רומזת לדרך פעולה זו כשהיא מאיימת בהפעלת העולם השיעי בתגובה לפעולה מצד ישראל – ואפשרי שתעשה זאת. בעייתה היא עד כמה יהיה חזבאללה מוכן להרחיק לכת בהפעלת הרקטות, כאשר ברור שהאינטרס שלו מאז מלחמת לבנון השנייה הוא לשמור על השקט, מחשש לתגובה מסיבית של ישראל נגדו.

ביצוע פיגועי טרור מרשימים בתוך ישראל באמצעות ארגונים פלסטיניים. סביר להניח שאיראן תבקש להשתמש בדרך זו, אלא שהיא כבר עושה כמיטב יכולתה לעודד טרור נגד ישראל באמצעות קשריה, בעיקר עם הג'האד האסלאמי וחמאס, וספק עד כמה יסכימו ארגונים אלה – שאינם תלויים באיראן כחזבאללה – להרחיק לכת בעשיית דברה של איראן, כאשר כיום האינטרס של חמאס הוא להמשיך ברגיעה.

ביצוע גל של פיגועי טרור ראוותניים נגד יעדים ישראליים ויהודיים מחוץ לישראל, כדוגמת שני הפיגועים בארגנטינה בשנות התשעים, תוך כדי שימוש בתשתית המודיעין והטרור שפרסה במקומות שונים בעולם ובקהילות שיעיות. זו עלולה להיות דרך פעולה נבחרת של איראן, והאיראנים יתאמצו, כדרכם, לטשטש סימנים לקשר בינם ובין הפיגוע.

כיצד עלולה איראן להגיב על תקיפה של ארצות הברית נגדה, בהנחה שתהיה זו פעולה מוגבלת לאתרי הגרעין, ואולי כמה יעדים אסטרטגיים נוספים. בפני איראן פתוחות כמה דרכי תגובה.

הראשונה, איראן צפויה לנסות לפגוע בכוחות האמריקניים בעיראק, באפגניסטן ובמפרץ, באמצעות ירי טילים, ובכלל זה טילים ימיים נגד כלי שיט אמריקניים. איראן גם צפויה לבצע פיגועי טרור נגד הכוחות האמריקניים, באמצעות מיליציות שיעיות עיראקיות המקבלות סיוע מאיראן או אף באמצעות גורמים איראניים. איראן עלולה לבצע פיגועי טרור נגד יעדים אמריקניים גם מחוץ למזרח התיכון, אגב הסתרת מעורבותה. סביר להניח שאיראן תבחר בדרך תגובה זו, אך תיזהר שלא להרחיק לכת בה מחשש לתגובה חריפה מצד ארצות הברית. גם לא ברור עד כמה יהיו המיליציות השיעיות בעיראק מוכנות להרחיק לכת בעשיית דברה של איראן כאשר האינטרסים שלהן אינם חופפים לאלה שלה.

השנייה, איראן מאיימת כי תסגור את מצרי הורמוז ותשבש את זרימת הנפט מהמפרץ בתגובה לתקיפה מצד ארצות הברית, אלא שזו דרך פעולה בעייתית מאוד עבור איראן. להערכת המודיעין האמריקני, תוכל איראן לשבש את זרימת הנפט מהמפרץ לתקופות קצרות בלבד משום שהיא תביא לפעולה אמריקנית ובין-לאומית לפתיחת המצרים ולחידוש זרימת הנפט, אפילו בכוח צבאי.⁵ חשוב מכך, איראן תהיה הניזוקה העיקרית מסגירת המצרים, עקב הפגיעה הן בייצוא הנפט שלה והן בייבוא תזקיקי הנפט אליה. עלי אכבר האשמי רפסנג'אני, נשיא איראן לשעבר, כבר התייחס לבעייתיות זו ב-1983, בזמן מלחמת עיראק-איראן:

אנו נחסום את מצרי הורמוז כאשר לא נוכל לייצא נפט. אפילו אם הם יפגעו במחצית הנפט שלנו, לא יהיה זה מענייננו לחסום את מצר הורמוז. כאשר לא יהיה לנו נפט, כאשר לא נוכל לייצא נפט, המפרץ הפרסי לא יהיה לתועלת לנו... זהו המצב שבו נכנס לזירה ונפעל כפי שנרצה, אפילו שאני סבור שמצב כזה הוא מאד לא צפוי.⁶

אמנם דברי רפסנג'אני מלפני עשרים וחמש שנה אינם מחייבים את המשטר כיום, ואולם הם מציגים לפחות את מערכת השיקולים של איראן בסוגיה זו. מכל מקום,

גם אם איראן לא תנסה לפגוע בזרימת הנפט במפרץ, מותר להניח שתקיפה באיראן תביא לעליית מחירי הנפט, בטווח הקצר לפחות. השלישית, איראן מאיימת כי תפגע בבעלות בריתה של ארצות הברית במרחב המפרץ, אם אלה ישתפו עמה פעולה בביצוע התקיפה, ובעיקר אם יאפשרו לה להשתמש אז בשטחן. גם זו דרך פעולה אפשרית, אך בעייתית. פגיעה בתשתיות הנפט ובמכליות של מדינות המפרץ עלולה להוביל לתגובה דומה מצד ארצות הברית נגד נכסי נפט איראניים, ואיראן עשויה להתברר כפגיעה יותר. ארצות הברית עלולה לפעול גם נגד הצי האיראני במפרץ ולפגוע בו קשות. והרביעית, בעקבות תקיפה מצד ארצות הברית איראן צפויה לפעול נגד ישראל במתווה תגובה שתואר לעיל. אופי תגובתה של איראן והיקפה עלולים להיות תלויים במידת מעורבותה של ישראל במהלך האמריקני, כמו שיערכו אותה האיראנים.

כמה הערות לסיום

בשורה התחתונה, לאיראן יש מגוון דרכי תגובה אפשריות למקרה של מהלך צבאי נגדה. אין כמעט ספק כי היא תגיב, ולא תלך בדרכם של צדאם חוסין ב־1981 ושל בשאר אסד ב־2007, שנמנעו מתגובה לאחר שהושמדו מתקני הגרעין שלהם. אולם בשל היכולות הצבאיות המוגבלות של איראן, הבעייתיות הכרוכה בדרכי הפעולה הפתוחות בפניה והאילוצים המוטלים עליה, מותר להניח כי תגובותיה של איראן עלולות להיות כואבות, אך לא בעלות משמעות אסטרטגית דרמטית ומרחיקת לכת.

למרות שיכולתה המעשית הנוכחית של איראן להגיב על פעולה צבאית נגד מתקני הגרעין שלה אינה מרחיקת לכת, קיים חשש משמעותי אצל ממשלות רבות מההשלכות החמורות של הפעולה, וחשש זה יוצר רתיעה ניכרת מפניה. לחשש זה תורמות כמה סיבות:

1. בעולם המערבי קיימת דאגה משרשרת של תגובות ותגובות-נגד לפעולה, במישור הצבאי ובתחום הטרור, העלולות לתרום לפגיעה ביציבות האזור, במיוחד כשיש להניח שמהלך צבאי יפתח חשבון ארוך-טווח למשך שנים עם איראן. במערב קיים גם חשש שהתקיפה תדרבן תסיסה אנטי-מערבית בעולם המוסלמי והערבי.

למרות שיכולתה המעשית הנוכחית של איראן להגיב על פעולה צבאית נגד מתקני הגרעין שלה אינה מרחיקת לכת, קיים חשש משמעותי אצל ממשלות רבות מההשלכות החמורות של הפעולה

2. לאיראן יש דימוי של מדינה המוכנה להרחיק לכת בתגובותיה, כשדימוי זה ניזון מהאיומים הבוטים שהיא משמיעה כלפי מי שינסה לתקוף אותה.
3. אם התקיפה נגד אתרי הגרעין באיראן תיכשל, השלכות המהלך תהיינה חמורות יותר מאשר במקרה של הימנעות מפעולה.

4. בכל מקרה יש להניח, שהתקיפה והתגובות לה יתרמו לעליית מחירי הנפט לפרק זמן לא ידוע.

ויש השלכות אפשריות נוספות, המניעות ממשלות רבות להסתייג מפעולה צבאית באיראן, מעבר לאי-הרצון לפגוע ביחסיהן עמה. ההנחה המקובלת על רבים היא, שפעולה צבאית לא תפסיק כנראה את מאמצי איראן לפתח נשק גרעיני, אלא תדחה את השגתו בלבד, ואולי אף תעניק לגיטימציה בינלאומית למאמציה, לאחר שאיראן הותקפה. הפעולה גם עלולה להגביר את תמיכת הציבור האיראני במשטר האסלאמי, לפחות בתקופה שלאחריה, ולחזק מגמות רדיקאליות באיראן ובעולם המוסלמי.

הערות

1. סוכנות הידיעות האיראנית, טהראן, 28 באוגוסט 2008; AFP, טהראן, 30 באוגוסט 2008; MEMRI, Special Dispatch 2029, 19,8,2008; MEMRI, 21.7.2007, 25.11.2007; 2008
2. MEMRI, 7.7.2008; "Iran's Passive Defense Council", <http://forums.csis.org/iran/?p=76>
3. סוכנות הידיעות האיראנית, טהראן, 28 בפברואר 2008; 29 ביוני 2008 www.sigint.co.il
4. ראו דני שוהם, "כיצד תגמול איראן על תקיפת מתקניה הגרעיניים?", נתיב, ינואר 2008, עמ' 29-32.
5. Patrick Clawson and Michael Eisenstadt, "The Last Resort: Consequences of Preventive Military Action against Iran", The Washington Institute for Near East Policy, *Policy Focus*, 84, June 2008, pp. 16-19.
6. FBIS-SAS-83-201, 17.10.83